

Monumentnummer*: 532004

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **30 januari 2015**
Kadaster deel/nr **82869/147**

*Woonplaats** **Vuren** *Gemeente** **West Betuwe** *Provincie** **Gelderland**

*Kadastrale gemeente** **Vuren** *Sectie** **S** *Kadastraal object** *Appartement aanduiding* *Grondperceel* **750**

*Omschrijving***

Cluster 73.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

BRUG EN KEERSLUIS (oost) als gecombineerd militair en civiel waterbouwkundig onderdeel van de verdedigings- en inundatiemiddelen voor het poldergebied rond Vuren. Het verdedigingssysteem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie was in de eerste plaats gebaseerd op het gecontroleerd onder water zetten van (grote) terreinoppervlakken. Gecontroleerde inundatie vergde een ingenieus systeem van waterwerken, zoals sluizen, stuwen en kanalen, waarmee het noodzakelijke peil snel en binnen nauwe grenzen gesteld en gehandhaafd kon worden. Er werden vele verschillende typen sluizen toegepast, afhankelijk van de plaats waar ze in het systeem functioneerden. Soms werden reeds bestaande scheepvaart-, uitwaterings- of keersluizen gebruikt, maar ook zijn er vele nieuwe gebouwd of bestaande (sterk) aangepast. Bij het Fort bij Vuren kwamen beide voor.

Het betreft hier een keersluis ten oosten van het fort, die diende ter afsluiting van de uitwatering van een niet meer bestaand stoomgemaal voor de polders rond Vuren. De keersluis diende ook om het peil van het water in de fortgracht te handhaven. Over de uitwatering van het gemaal een brug als onderdeel van het onderhoudspad van de fortgracht; de brug werd mede gebruikt voor de bediening van de afsluiting van de keersluis. Parallel aan het gemaal lag een deels nog bestaande duiker / damsluis / inundatiesluis. De werken liggen naast elkaar, iets ten noorden van de scherpe bocht in de Waaldijk ten oosten van het fort. Brug en keersluis zijn de overgebleven onderdelen van een verdwenen stoomgemaal en ze zijn hiermee de enige zichtbare relictten van een 19de-eeuws

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

waterwerk dat mede ontstond als antwoord op waterstaatkundige veranderingen in dit gebied door de aanleg van het Fort bij Vuren.

Omschrijving

BRUG EN KEERSLUIS (oost) ten westen van een niet meer bestaand stoomgemaal en samen deel uitmakend van de voorzieningen ter afsluiting van de fortgracht en de uitwatering van het gemaal, daterend van 1924. De ten dele in ijzer uitgevoerde BRUG fungeerde als bedieningsbrug voor de afsluiting van de uitwatering en is daartoe mede voorzien van een ijzeren leuning en andere hulpconstructies. De KEERSLUIS bestaat uit twee relatief hoge, betonnen hoofden met diagonale vleugelmuren en aanpalende (betonnen) delen en is voorzien van meerdere schotbalkspanningen en een kering. Typologisch betreft het een keersluis in een uitvoering die zeldzaam is binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het relict is een relatief zeldzaam voorbeeld van een zelfstandig waterbouwkundige voorziening / bouwwerk dat gespaard bleef na de sloop van het gemaal waarbij het behoorde.

Waardering

BRUG EN KEERSLUIS (oost) bij het Fort bij Vuren zijn van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdelen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van een aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde bebouwing, die gebaseerd is op het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw).

Het betreft hier een aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde uiting van historische waterbouwkunde, namelijk een waterwerk dat in combinatie met enkele nabije, verwante werken kon bijdragen aan de inundatie van poldergebieden en het handhaven van het waterpeil in de gracht van het Fort bij Vuren.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Het onderdeel is tamelijk gaaf bewaard omdat hoofdvorm, bouwkundige detaillering en verschillende onderdelen herkenbaar zijn gebleven en het vertegenwoordigt zeldzaamheidswaarde als relict van een gemaal en uit typologisch oogpunt.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Fort, vesting en -onderdelen

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument